Taina Vähimaa,
talouspäällikkö
työ- ja elinkeinoministeriö
21.2.2024

K 19/2023 vp Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2023

Työ- ja elinkeinoministeriössä suhtaudutaan vakavasti valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuksissa annettuihin suosituksiin. Ministeriö pyrkii toteuttamaan kaikki annetut suositukset mahdollisimman ripeästi ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Osa annetuista suosituksista on korjattu välittömästi tilintarkastuskertomuksen antamisen jälkeen. Osa suosituksista on ollut sellaisia, että niitä ei ole pystytty nopealla aikataululla korjaamaan puutteellisten resurssien takia ja osa suosituksista on vaatinut useamman vuoden ministeriön toiminnan kehittämistyötä, jotta luotettavat ja riittävät tiedot laskelmien laatimiseksi pystytään tuottamaan esimerkiksi ministeriön toiminnan tuloksellisuutta kuvaavien laskelmien osalta.

Mistä asioista työ- ja elinkeinoministeriö on saanut huomautuksia?

2022

Tilinpäätöslaskelmat ja liitetiedot

– talousarvion toteumalaskelman osana esitettävä valtuuslaskelman tiedot

Sisäinen valvonta

- talousarvion toteumalaskelman osana esitettävän valtuuslaskelman tarkastuksessa on tullut esiin valtuusseurannan puutteita

2021

Tilinpäätöslaskelmat ja liitetiedot

- talousarvion toteumalaskelman osana esitettävä valtuuslaskelman tiedot

Sisäinen valvonta

- talousarvion toteumalaskelman osana esitettävän valtuuslaskelman tarkastuksessa on tullut esiin valtuusseurannan puutteita

2020

Tilinpäätöslaskelmat ja liitetiedot

- talousarvion toteumalaskelman osana esitettävä valtuuslaskelman tiedot

Sisäinen valvonta

- talousarvion toteumalaskelman osana esitettävän valtuuslaskelman tarkastuksessa on tullut esiin valtuusseurannan puutteita

2019

Tilinpäätöslaskelmat ja liitteet

- Tuotto- ja kululaskelmassa siirtotalouden tuottoja on luokiteltu 19,5 miljoonan euron edestä siirtotalouden kuluiksi.

2018

Tilinpäätöslaskelmat ja liitteet

- Tilinpäätöslaskelmien liitteestä 12 (Valtiontakaukset ja –takuut sekä monivuotiset vastuut) puuttuu tiedot valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) mukaisista vientitakuiden takausvastuista (enintään 5 miljardia euroa) ja investointitakuiden takuuvastuista (enintään 200 miljoonaa euroa).

Tuloksellisuuden kuvaus

- Toiminnallista tehokkuutta koskevina tietoina on esitetty puutteelliset tiedot tuottavuudesta ja taloudellisuudesta eikä yhteisrahoitteisesta toiminnasta ole esitetty kustannusvastaavuuslaskelmaa, ei toiminnallisesta tehokkuudesta esitettyjä tietoja voida pitää oikeina ja riittävinä.

2017

Talousarvion noudattaminen

- Talousarviota on noudatettu lukuun ottamatta momentin 32.20.41. (Valtionavustus yritysten kansainvälistymisen ja kasvun edistämiseen, siirtomääräraha 3 v vuoden 2015 talousarviossa) määrärahan käyttämistä talousarvion vastaisesti valtion viraston kehittämishankkeen rahoittamiseen (271 139 euroa).

Tilinpäätöslaskelmat ja liitteet

- Tilinpäätöslaskelmien liitteestä 12 (Valtiontakaukset ja –takuut sekä monivuotiset vastuut) puuttuu tiedot valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) mukaisista

vientitakuiden takausvastuista (enintään 5 miljardia euroa) ja investointitakuiden takuuvastuista (enintään 200 miljoonaa euroa). Lisäksi tilinpäätöslaskelmien liitteestä puuttuvat Huoltovarmuuskeskuksen turvavarastointilain (970/1982)(8,8 milj. euroa) ja muiden pitkäaikaisten sopimusten (53,8 milj. euroa) vastuutiedot.

Tuloksellisuuden kuvaus

- Koska toiminnallista tehokkuutta koskevina tietoina on esitetty puutteelliset tiedot tuottavuudesta ja taloudellisuudesta eikä yhteisrahoitteisesta toiminnasta ole esitetty kustannusvastaavuuslaskelmaa, ei toiminnallista tehokkuudesta esitettyjä tietoja voida pitää oikeina ja riittävinä.

2016

Tilinpäätöslaskelmat ja liitetiedot

- Momentin 32.01.01. (Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot, siirtomääräraha 2 v) määrärahaa on käytetty talousarvion vastaisesti siirtomenojen maksamiseen (25 000 euroa)
- Talousarviota on noudatettu lukuun ottamatta momentin 32.20.41. (Valtionavustus yritysten kansainvälistymisen ja kasvun edistämiseen, siirtomääräraha 3 v vuoden 2015 talousarviossa) määrärahan käyttämistä talousarvion vastaisesti valtion viraston kehittämishankkeen rahoittamiseen (677 847 euroa).

Tuloksellisuuden kuvaus

- Koska toiminnallista tehokkuutta koskevina tietoina on esitetty puutteelliset tiedot tuottavuudesta ja taloudellisuudesta eikä yhteisrahoitteisesta toiminnasta ole esitetty kustannusvastaavuuslaskelmaa, ei toiminnallista tehokkuudesta esitettyjä tietoja voida pitää oikeina ja riittävinä.

Sisäinen valvonta

- Momentille 32.20.47.(Finnvera Oyj:n korkotuet ja tappiokorvaukset, arviomääräraha) kuuluvia menoja on

rahoitettu aikaisempina vuosina 7,7 miljoonaa euroa talousarvion ja valtion talousarviosta annetun lain 6a§:n vastaisesti ennakoista, jotka on maksettu vuosien 1993-1994 määrärahoista. Työ- ja elinkeinoministeriön tulee ryhtyä toimenpiteisiin jäljellä olevien ennakoiden (9,1 miljoonaa euroa) ja ennakoihin liittyvien korkosaatavien takaisinperimiseksi.

- Momentilta 32.20.47. (Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset, arviomääräraha) maksettuja yritystukia koskeneessa laillisuus- ja asianmukaisuustarkastuksessa on todettu valtioneuvoston sitoumuksen vastainen menettely, jossa yrityskohtainen suhdannelaina on ylittänyt sille asetetum enimmäisrajoitteen (10 miljoonaa euroa).
- Tuloksellisuuden laskentatoimen järjestämisessä on tullut esiin sisäisen valvonnan puutteita, joiden osalta työ- ja elinkeinoministeriön tulee ryhtyä toimenpiteisiin.
- Talousarvion noudattamiseen liittyviä puutteita on syytä pitää myös sisäisen valvonnan puutteina.

Mihin toimenpiteisiin työ- ja elinkeinoministeriö on ryhtynyt huomautusten johdosta?

Osa huomautuksista on kohdistunut tahattomasti syntyneisiin yksittäisin virheisiin tai annettujen määräyksien virheelliseen tulkintaan.

Toiminnan tuloksellisuuden ml. tehokkuuden kuvaamista varten ministeriö on ottanut käyttöön toiminnan taloudellisuus- ja tuottavuustietojen esittämiseksi valtion yhteisen kustannuslaskennan mallin, jossa toimintojen ja muiden laskentakohteiden välittömät kustannukset kohdistetaan joko suoraan (laskun tiliöinti, työajankirjaus jne.) tai niin, että toiminnoille saadaan kohdistettua vastaavat kustannukset toimintolaskennan menetelmin. Tämä on edellyttänyt toteutuneen työajan säännöllistä ja kattavaa kohdentamista erikseen sovituille toiminnoille ministeriön koko henkilöstön osalta.

Tilinpäätöslaskelmien liitteessä 12. olleet puutteet korjattiin yhteistyössä Valtiokonttorin ja Finnvera Oyj:n kanssa mm. sopimalla tietojen esittämis- ja toimittamistavasta sekä salaisten tietojen toimittamisaikataulusta.

Työ- ja elinkeinoministeriö noudattaa Valtiokonttorin valtuuksien seurannasta antamaa kulloinkin voimassa olevaa määräystä. Määräyksen soveltamisessa

on ollut välillä haasteita. Vuosien aikana ministeriön Valtiokonttorin keskitettyyn valtuuksien seurantaan toimittamiin valtuustietoihin valtion tarkastusvirastolla ei ole ollut huomautettavaa. Valtiokonttori esittää tiedot valtuuksista valtion tilinpäätöksen talousarvion toteutumalaskelman yhteydessä.

Valtiontalouden tarkastusviraston suositukset kohdistuvat työ- ja elinkeinoministeriön tilinpäätöksen talousarvion toteumalaskelman osana olevaan valtuuslaskelmaan. Valtiovarainministeriö on antanut määräyksen valtion tilinpäätöksen kaavoista ja liitteinä ilmoitettavista tiedoista. Valtuuslaskelman tietojen tulee olla määrämuotoisesti esitetty ja olla yhdenmukaiset ministeriön valtuusseurannan tietojen kanssa. Valtion talousarvion työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa on ministeriön käytössä vuosittain noin 10-13 eri momentilla olevaa valtuutta. Näistä osa jakautuu vielä ns. RFF-valtuuksiin, mikä tuo oman haasteensa valtuusseurantaan.

Työ- ja elinkeinoministeriössä valtuuksia seurataan hajautetusti eri osastoilla ja tilivuoden päättyessä kaikki valtuustiedot toimitetaan ministeriön taloushallintoon tilinpäätöslaskelmien laatimista ja Valtiokonttoriin toimitettavia valtuustietoja varten. Ministeriön taloushallinto on toimittanut valtuusseurannasta vastaaville ministeriön toimintayksiköille valtion tarkastusviraston tilintarkastuskertomuksissa esittämät suositukset tiedoksi tarvittavia toimenpiteitä varten ja tarkentanut tarvittaessa omaa valtuusohjettaan annettujen suositusten perusteella.

Onko joitakin selittäviä tekijöitä sille, että työ- ja elinkeinoministeriö on saanut toistuvasti huomautuksen?

Työ- ja elinkeinoministeriön toiminnallista tehokkuutta kuvaavien laskelmien tuottaminen vei useamman vuoden, koska koko henkilöstö tuli saada kohdentamaan toteutuneen työaikansa eri toiminnoille. Oikean toiminto-koodin valinta tuotti haasteita ja myös se, että kaikki varmasti muistivat kohdentaa työtuntinsa ennen ao. kuukauden sulkeutumista työajanseurantajärjestelmässä. Lisäksi oman haasteensa on tuonut erilaisissa tilaisuuksissa se, miten perustella työajankohdentamisen tuottamat hyödyt ministeriön toimintaa ja toiminnan suunnittelua varten.

Työ- ja elinkeinoministeriön valtuuksien seuranta ei ole yksinkertaista, koska käytössä on useita eri momenteilla olevia valtuuksia, useita erilaisia valtuuksia ja useita sellaisia valtuuksia, joiden tietojen esittämisestä on sovittava useamman osapuolen kesken. Ministeriössä on käytössä avustusten myöntämisvaltuuksia (AVM), EU- hankkeiden

myöntämisvaltuuksia (EUM) ja korkotukivaltuuksia (KTU) ja muita valtuuksia (MUU). Lisäksi ministeriö joutuu esittämään omalla valtuuslaskelmallaan sellaiset talousarviossa työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa olevat valtuudet, joita mikään muu kirjanpitoyksikkö ei ilmoita tai sitten erikseen sovitusti korkotukivaltuuden, jota käyttää Finnvera Oyj ja jonka käytöstä aiheutuvat menot syntyvät Valtiokonttorissa.

Valtuuksien seurannan osalta on aina haastavaa, kun tietyn valtuuden seurannasta vastaava henkilö vaihtuu, osaaminen ja ns. hiljainen tietotaito tulisi siirtää uudelle henkilölle. Työ- ja elinkeinoministeriön yhden osaston vastuulla olevien valtuuksien seurannassa on useamman vuoden aikana havaittu osaamisvajetta, joka nyt henkilön vaihtuessa tullee korjaantumaan vuoden 2024 aikana.